

Nr 330.

Av herrar **Bergström** och **Andersson** i Malmö, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 272, angående anvisande av vissa anslag till det civila luftskyddet.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 272 hemställas bl. a., att riksdagen måtte å riksstaten för år 1941/42 anvisa 4 miljoner kronor såsom bidrag till kommuner för anordnande av reservskyddsrum, som lämpligast anses böra inrättas i skolhusen på luftskyddsorterna i riket. Det statliga bidraget skulle utgå med två tredjedelar av anläggningskostnaden, som beräknas till 6 miljoner. 2 miljoner skulle alltså komma på kommunernas andel. Genom denna reservskyddsrumsplans förverkligande skulle 200.000 elever beredas ett omedelbart skydd mot luftbomber under krigstillstånd.

Det är sålunda undervisningsbehovet av skyddsrum i våra skolor på luftskyddsorterna, som lagts till grund för ifrågavarande äskande. Departementschefen har i motsats till luftskyddsinspektionen kommit till den uppfattningen, att detta behov betingar att skyddsrum inrättas praktiskt taget i alla skolhus på luftskyddsorterna. I sitt under vintern avlämnade förslag till en ny och enhetligare luftskyddslag har nämligen luftskyddsinspektionen undantagit undervisningsanstalter från de anläggningar, som enligt förslaget skulle förses med skyddsrum. Skälet härför anges av luftskyddsinspektionen vara, att den senaste tidens krigshändelser utvisa, att man under krig måste inrikta sig på att hålla skolbarnen borta från de för luftanfall utsatta orterna så länge kriget varade. Skyddsrum kunde därför inte anses påkallade i skolhusen för elevernas och lärarnas behov. Det har som bekant också varit skälet för att kommunerna genomgående dispenserats från den nu lagstadgade skyldigheten att utrusta sina skolhus med skyddsrum. Luftskyddsinspektionen tänkte sig emellertid att skyddsrum i skolor på mera utsatta luftskyddsorter kunde komma att behövas för särskilda civila eller militära ändamål. Man borde emellertid vid utredningen av ett så beskaffat skyddsrumbehov i våra skolor noggsamt pröva i vad mån det kunde tillgodoses av redan befintliga offentliga skyddsrum, hotell, pensionat och privatbostäder, vilka vid ett krigsfall kunna väntas bli utrymda. Luftskyddsinspektionen tänkte närmast i detta sammanhang på flyende civilbefolkning och ortsbör, som fått sina hem ödelagda av bomber. Även luftskyddsinspektionen föreslog för reservskyddsrum i skolhus, i den mån sådana kunde komma ifråga efter en prövning av nyss angiven art, ett statsbidrag till kommunerna av två tredjedelar av anläggningskostnaden. Skydds-

rum som skulle komma att tillgodose rent militära behov borde däremot helt bestridas av statsmedel.

Det torde inte behöva närmare påpekas, att skyddsrumsanläggningar efter behovsprövning i enlighet med luftskyddsinspektionens uttalande skulle komma att påkallas på ett mycket begränsat antal orter. Med propositionens utgångspunkter får man däremot räkna med att reservskyddsrum komma till utförande vid så gott som samtliga skolor på luftskyddsorterna. Det kommer sannolikt att leda till kostnader långt utöver de kalkyler som anges i propositionen. Visst kan det finnas fog för departementschefens mening, att ett krigsutbrott kan komma oväntat och med detta överrumplande anfall över luftskyddsorter med risk för skolorna och deras elever. Men man borde ha rätt att antaga att inte på långt när alla luftskyddsorter löpa en sådan risk. Inne i landet belägna orter böra kunna få varsel om sådana faror i tillräcklig tid för att hinna utrymma skolsalarna och bringa barnen i säkerhet i de skyddsrum och skyddsvärn som vid det här laget rimligen böra finnas på de flesta luftskyddsorter. Det synes oss som om man borde kunna ge risken för ett oväntat bombanfall mot våra skolor en geografisk begränsning som utesluter ett mera allmänt inrättande av skyddsrum i våra skollokaler. Man skulle helt visst med en sådan begränsning kunna spara betydande penningmedel för det allmänna. Det är f. ö. självfallet, att ingen allmän undervisningsverksamhet skulle kunna upprätthållas sedan ett krig utbrutit så länge kriget varar. Det vore i hög grad ansvarslöst att hålla skolklasser samlade på orter som råkat in i krigszonen redan från början. Det undervisningsbehov som på vissa luftskyddsorter skulle kunna påkalla skyddsrum i skolhusen är sålunda till tiden mycket begränsat, eller med andra ord till själva krigsutbrottet om detta kommer oförutsett och oväntat.

Vad en utbombad civilbefolknings behov av skyddsrum i våra skolor beträffar kan det starkt ifrågasättas, om det vore tillrådligt att hänvisa den — det skulle givetvis bli fråga om husvilliga familjer — till skolhusen även om dessa voro försedda med skyddsrum. De ha som departementschefen själv säger ofta ett friliggande läge, som gör dem särskilt utsatta för bombanfall. Att under dessa förhållanden och med den bristfällighet som genomgående vidlåder ur trygghetssynpunkt skyddsrummen hopgyttra utbombade familjer i skolhusen skulle kunna leda till fruktansvärda saker. Nog synes det då tryggare — om nu inte sådana familjer kunna evakueras från så utsatta orter — att de hänvisas till bostäder i samhället som under ett krigstillstånd komma att övergivas av civilbefolkning i stor utsträckning. Dessa bostäder äro i allmänhet försedda med skyddsrum. De lämpa sig bättre för familjeliv än skolhus och de bereda genom sina skyddsrum ett minst lika gott skydd mot luftbomber som skyddsrum i skolorna skulle göra. Man bör, såsom tycks vara luftskyddsinspektionens mening, nogsamt utröna alla sådana möjlig-

heter innan man går att inrätta kanske fullständigt onödiga skyddsrum i våra skolhus.

Däremot får det väl anses troligt att militära behov i åtskilliga fall komma att taga skollokaler i anspråk under ett krigstillstånd och att sådana skolhus med hänsyn till detta behov böra förses med skyddsrum. I dessa fall synes det vara en självklar sak att skyddsrum böra inrättas i skolhusen i den utsträckning som den militära sakkunskapen finner nödigt, och det synes lika självklart, att kostnaderna för sådana skyddsrum helt stanna på statens sida. Man bör icke utan tvingande skäl belasta kommunerna med ytterligare skyddsrumskostnader. De ha redan fått vidkännas tyngande utgifter för luftskyddsändamål. Vid ett krigsfall lära dessa kostnader komma att väsentligt stegras utan att man pressar dem i höjden med inte precis nödvändiga anspråk på kommunerna. Det kan naturligtvis sägas, att i den mån som skyddsrum i skolhus på mera utsatta orter betingas av även blott ett till tiden mycket begränsat undervisningsbehov kommunerna böra vidkännas den föreslagna tredjedelen av kostnaden. Det synes oss dock med hänsyn till att detta behov blott skulle i några få fall anmäla sig endast vid ett krigsutbrott och även med hänsyn till att sådana skolhus så gott som omedelbart skulle komma att tagas i bruk för militära ändamål som det vore skäligare att kostnaderna för skyddsrummen i sådana skolhus helt borde bestridas av statsmedel.

Med hänvisning till det anförda tillåta vi oss hemställa, att riksdagen ville besluta,

att reservskyddsrum i undervisningslokaler sådana som folkskolor, läroverk och liknande undervisningsanstalter endast böra anläggas i den mån, som de kunna betingas av risker för lärare och elever som kunna föranledas av ett oväntat krigsutbrott med fara för luftanfall, samt därutöver i en utsträckning, som kan befinnas påkallad av militära behov, och att kostnaderna för sådana skyddsrum helt bekostas av statsmedel.

Stockholm den 6 juni 1941.

Karl Bergström.

Olof Andersson,
Malmö.

